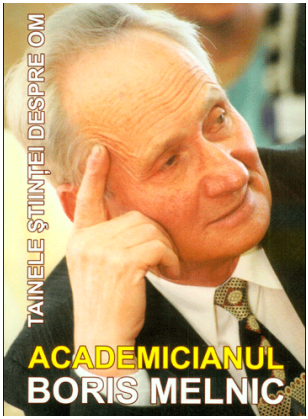
SECȚIA BIOLOGIE UMANĂ ŞI ANIMALĂ

CZU: [612 + 591.1]:378(478)(092)

ŞCOALA ȘTIINȚIFICĂ ÎN DOMENIUL FIZIOLOGIEI OMULUI ŞI ANIMALELOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Fondator al şcolii ştiinţifice: ACADEMICIANUL *BORIS MELNIC (11.02.1928 – 27.04.2012)*

TABELUL CRONOLOGIC AL ACADEMICIANULUI BORIS MELNIC

1928, ***11 februarie*** - În satul Briceni s-a născut mezinul Boris Melnic - viitorul academician, profesor universitar şi om de stat.

1935-1940 - Învaţă la şcoala primară din satul natal.

1942-1945 - Elev la şcoala de meserii şi arte din satul Corbu.

1945-1947 - Urmează cursurile de pregătire pe lângă Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chişinău.

1947-1951 - Student la Institutul Pedagogic „Ion Creangă”.

1951, 27 septembrie - *Îşi* începe activitatea didactică la Institutul Pedagogic „Ion Creangă”.

1952, ***28 martie*** - Este ales membru al Consiliului *Ştiinţific* al Institutului Pedagogic „Ion Creangă”.

1952-1955 - Studii postuniversitare prin doctorat la Institutul Pedagogic „Ion Creangă".

1953, 23 august - Decan al Facultăţii de Educaţie Fizică.

1955, *14 septembrie* - Lector superior la Catedra Anatomia *şi* Fiziologia Omului.

1957, *23 ianuarie* - Susţine teza de doctor în *ştiinţe* biologice la Moscova.

1957, *12 iulie* - Este numit în funcţie de conferenţiar.

1960, septembrie - Decan al Facultăţii de Educaţie Fizică la Universitatea de Stat din Moldova.

1964, 17 noiembrie - Este transferat de la Catedra Anatomia şi Fiziologia Omului la Catedra Fiziologia Animalelor (Facultatea de Biologie şi Pedologie a USM).

1964 - Este numit prorector pentru studii, USM.

1967, 9 mai - Este numit prorector pentru ştiinţă, USM.

1968, 15 iulie - Este ales şef al Catedrei de Fiziologie a Animalelor, USM.

1971, 1 octombrie - I se conferă titlul de doctor habilitat în biologie.

1972, 21 iunie - Devine profesor universitar.

1972, 27 decembrie - Membru corespondent al AŞM.

1974-1992 - Rector al Universităţii de Stat din Moldova.

1976 - I se conferă titlul de Om Emerit al Ştiinţei.

1984 - Membru titular al AŞM, academician.

1992, 23 aprilie - Este numit în funcţie de preşedinte al Comisiei Superioare de Atestare a Republicii Moldova.

1994 - I se conferă titlul onorific de *Doctor Honoris Causa* de către Universitatea de Stat de Medicină şi Farmacie „N. Testemiţanu" şi de către Universitatea Liberă Internaţională din Moldova.

1996 - Este ales membru titular (academician) al Academiei Internaţionale de Ştiinţe despre Natură şi Societate.

1996 - I se conferă titlul onorific de - *Doctor Honoris Causa* de către Academia de Studii Economice din Moldova.

1996 - Este decorat cu trei ordine şi două medalii, inclusiv cu distincţia supremă a Republicii Moldova *Ordinul Republicii.*

1999 - Este ales membru titular (academician) al Academiei

Internaţionale de Ştiinţe Ecologice şi Activitate Vitală din Sankt Petersburg; membru titular (academician) al Academiei Central-Europene de Ştiinţe şi Arte.

2000 - I se conferă titlul de *Doctor Honoris Causa* de către Universitatea Pedagogică „Ion Creangă".

2001 - I se conferă titlul de *Doctor Honoris Causa* de către Institutul Naţional de Economie şi Drept.

2002, 1 octombrie - Eliberat din funcţia de Preşedinte al Comisiei Superioare de Atestare a Republicii Moldova.

2002-2012 - Profesor titular, Catedra Biologie Umană şi Animală, USM.

2003 - I se conferă titlul de membru al Senatului USM cu drept de viager.

2005 - Director al Consiliului Consultativ de Expertiză al AŞM

PREMIZELE FONDĂRII ȘCOLII ȘTIINȚIFICE BORIS MELNIC - RECTOR EMERIT AL UNIVERSITĂȚII DE STAT DIN MOLDOVA

Boris Melnic, **Rector** al rectorilor Universităţii de Stat din Moldova, academician, doctor habilitat în ştiinţe biologice, profesor universitar, - **omul** mai mult decât **om**, mai mult decât savant, mai mult decât pedagog, mai mult decât cercetător - **omul cu Majusculă… omul cu dăruirea de sine…**

A fost şi Va rămâne, îngerul păzitor al multor generaţii! Numele şi faptele Sale vor dăinui în timp! Acum cu toţii înţelegem că viaţa Sa a avut şi are preţ prin valoarea care o luminează. A muri e soarta tuturor oamenilor, a muri cu glorie e privilegiul Omului Virtuos, iar răsplata lui cea mai plăcută e să se bizuie pe recunoştinţa posterităţii.

Academicianul Boris Melnic are deplina noastră recunoştinţă pentru eforturile şi harul depus pe ogorul universitar. A fost cu adevărat un Pilon al cetăţii universitare, un Om care în agitata-i viaţă a reuşit să lase urme de neşters în ştiinţă, în activitatea organizatorică.

Personalitate complexă, academică și științifică, Domnul Boris Melnic a fost imaginea profesionistului desăvârșit și omului devotat muncii, un simbol al longevității și tinereții. Gânduri și cuvinte alese la adresa celui cu care ursitoarele au fost generoase, dăruindu-l cu virtuțile prieteniei, ale bunătății și omeniei, ale cinstei, gânduri ale

discipolilor către cel care nu a format doar profesioniști, ci și formatori de caractere, către această personalitate multidimensională prin puterea exemplului.

A fost un om cultivat, atent la societatea în care își desfășura activitatea, devenind un model greu de egalat. Îl vom păstra în amintirea noastră pentru roadele bogate ale activității Sale și pentru blândețea și distincția deosebită. Boris Melnic, Rector al Rectorilor Universității de Stat din Moldova, Rector Absolut, Academician, Doctor habilitat în ştiinţe biologice, profesor universitar, Membru al Senatului USM cu drept de viager.

„Purtând dulcea povară a bunătăţii nețărmurită cauzei spiritualităţii neamului nostru", dar şi a responsabilităţii sociale enorme în diverse posturi de conducere pe scara ierarhică decan (1960); prorector pentru activitatea didactică (1964); prorector pentru activitatea ştiinţifică (1967); rector al USM(1974); preşedinte al Comisiei Superioare de Atestare a cadrelor didactico-ştiinţifice (1992-2002); director al Consiliului Consultativ de Expertiză al A.Ş.M. (din 2005), în lungul drum al căutării de sine şi al descoperirilor nu numai că s-a manifestat ca ilustru savant în domeniul fiziologiei omului, dar şi a identificat, a pus în valoare, a accentuat, a cultivat şi a apreciat calităţile înalte omeneşti, gând pe care îl va remarca îndeosebi: *„Cea mai dificilă profesie este cea de a fi om. A fi om este marea artă şi calitatea supremă de a simţi întotdeauna responsabilitatea faţă de om. Este datoria noastră sfântă de a păstra această calitate - omenescul…"*

Savant notoriu de înaltă probitate, cu un entuziasm desăvârşit izvorât dintr-o sursă inepuizabilă - dragostea de viaţă - a demonstrat rolul primordial al cercetării în dezvoltarea societăţii, analizând în profunzime diverse probleme teoretice şi practice ale fiziologiei normale, patologice şi comparative, neurofiziologice şi endocrinologice.

Toate studiile sale, recunoscute departe de hotarele ţării, sunt percepute ca fiind trecute prin filiera sufletului său mare, generos, prin prisma omeniei, ca primă calitate prin care se poate manifesta prolific un cercetător erudit, un pedagog excelent, un savant notoriu, un împătimit al umanismului, cu peste 34 de discipoli - doctori/doctori habilitaţi, care-i duc faima pe întregul glob, cu cca 650 de lucrări,

inclusiv manuale, monografii, care povăţuiesc, îi îndrumă pe toţi şi pe fiecare în particular.

Calităţile Sale de Dascăl - corectitudinea, umanismul, empatia, toleranţa, cumpătarea, acurateţea, exigenţa - i-au complementat vocaţia Sa universitară, una cu multe reuşite, bogată în discipoli, care îi continuă misiunea nobilă de educaţie a studenţilor prin studiile şi manualele publicate de către mentorul lor, academicianul Boris Melnic.

Domnul Boris Melnic a parcurs drumul vieții cu o deosebită onestitate și dăruire de sine activității didactico-științifice. A semănat lumină câtorva generații de specialiști biologi, capabili să dea substanță ideilor cultivate cu atâta dragoste și competență de-a lungul carierei sale de reputat pedagog, remarcabil savant și om de înaltă probitate.

I-a fost mult apreciată concepția biologică, fiziologică, homologică expusă în numeroasele sale monografii și studii la cele mai înalte foruri științifice naționale și internaționale.

Reprezentant al promoţiei postbelice, om de o corectitudine impecabilă, academicianul Boris Melnic a trecut prin diferite perioade ale reformărilor, s-a urcat pe piedestalul devenirii până la cea mai mare înălţime, dar a rămas acelaşi contemporan, trăind în permanenţă fiecare clipă cu intensitate sporită şi păşind dârz, cu piciorul drept, din secolul progresului în mileniul vitezei, susţinând continuitatea excelenţei şi a valorilor, fiind un promotor al celor înzestraţi, al umanizării învăţământului.

Fiind prin excelență un Om al Științei, Boris Melnic a fost și un dascăl fără pereche, un orator înzestrat, un prieten de nădejde, dar și un foarte bun soț, părinte și bunel. Toate aceste calități i s-au dat cu prisosință de la natură, de la părinți și ele îi conturează inconfundabila imagine. Soția Dna Ana Melnic (care pe parcursul vieții deține funcții responsabile în stat), copiii, nepoții pe care îi iubea și cu care se mândrea mereu. Familia Melnic... Sunt modele greu de egalat pentru noi și viitoarele generații.

Calitățile morale și nobile ale acestui Om cu suflet mare: înțelepciunea, curajul civic, verticalitatea intelectuală, perseverența, echilibrul, hărnicia, bunăvoința, dragostea de viață și de oameni, atitudinea tandră față de familie ca ceva sfânt și frumos sunt de nedescris...

A fost reprezentant destoinic al acestui meleag, fiind înzestrat cu un intelect deosebit, cu o inepuizabilă energie creatoare și putere de muncă, cu o vocație aleasă de organizator al învățământului universitar performant, fiind și primul ctitor al Comisiei Superioare de Atestare din Republica Moldova.

Școala științifică a Domniei Sale putem afirma cu toată convingerea că este una unică, un model de relații între oameni de cea mai înaltă cultură și probă profesională.

Savant notoriu de înaltă probitate, cu un entuziasm desăvârșit izvorât dintr-o sursă inepuizabilă - dragostea de viață, muncă - a demonstrat rolul primordial al cercetării în dezvoltarea societății, analizând în profunzime diverse probleme teoretice și practice ale fiziologiei normale, patologice și comparative, neurofiziologice și endocrinologice.

Nu cunoaștem un ținut al Pământului înzestrat cu un număr atât de mare de evidente talente în raport cu efectivul populației, cum este ținutul nostru, și, în special, nordul Moldovei cu savanți și oameni talentați printre care și Boris Melnic.

Fiind prin vocație un iscusit pedagog și un mare exponent al culturii naționale, Boris Melnic a desfășurat o vastă activitate managerială, didactică și de culturalizare. El a fost cel mai longeviv Rector din Republică.

Dascălul scump, Omul Model de Știință a contribuit la maximum la dezvoltarea științei, învățământului moldav…, fiind mulți ani, președinte a Consiliului Științific Specializat, unde au susținut teza de doctor și doctor habilitat specialiști cu renume.

Despre savantul, profesorul, rectorul Boris Melnic au fost scrise și rostite sute de mii de cuvinte, și, oricât de multe vor mai răsuna în continuare, ele nu vor putea exprima în suficientă măsură splendoarea unui zbucium viabil ***Per aspera ad astra***, cuprins într-o viață de **titan** al învățământului și științei universitare prin care s-a perindat un univers uman inepuizabil.

Și această poruncă i-a fost un crez pe viață. Mai târziu, când savantul și-a dat seama de rolul calităților pozitive umane, cum sunt bunătatea, altruismul, filantropia în evoluția societății, el a purces spre fondarea unei platforme teoretice indestructibile a psihicului social.

El pledează pentru ideea: în condițiile când decenii la rând a prevalat teroarea, e nevoie de dragoste, bunătate și spirit uman, adică de ceea ce se cuprinde în noțiunea de moralitate.

Dispunând de un înalt potențial de a sintetiza, savantul elaborează și argumentează Teoria posibilităților adaptive ale omului. El demonstrează în mod incontestabil: capacitățile de adaptare specifică a omului care depind de nivelul de dezvoltare a creierului, s-au consolidat și dezvoltat paralel cu evoluția globală, supunându-se în mare parte factorilor evolutivi biosferici.

În această ordine de idei, academicianul Melnic scoate în evidență rolul primordial al hormonului hipofizar - melanotropina ca promotor al proceselor de adaptație la diferite nivele taxonomice din lumea animală, inclusiv și la om.

În perioada anilor 2000-2010 Boris Melnic a acordat o atenție deosebită studierii omului sub aspect evoluțional, a pozițiilor sociale pentru a evita eșecul vieții psihice interne, mecanismelor fiziologice de automodelare a propriei personalități.

Activitatea Domnului Boris Melnic ține și de latura practică a problemei omului, trasând un sistem larg de sfaturi și călăuze pentru toți care doresc să pătrundă în misterul propriei lor ființe.

Informații pe marginea acestei chestiuni putem culege din cărțile savantului: Metronomul biologic, Spre tainele creierului, Formarea calităților omenești, dintr-un șir întreg de articole publicate în revistele și ziarele republicane.

Întreaga operă științifică, muncă de educație a generațiilor tinere, de promovare a științei și culturii neamului - toate acestea Boris Melnic le-a adus pe altarul demnității națiunii aflate în fază de renaștere. În splendida cărţulie ,,Omul în obiectivul ştiinţei”avea să afirme - Omul trăieşte pe planeta Pământ pentru a munci...

Dezvoltarea Biologiei Umane şi Animale în Moldova, ca unul din cele mai importante domenii ale biologiei, medicinii, zootehniei şi pedagogiei este nemijlocit legată de istoria formării Universităţii de Stat, Facultăţii de Biologie şi Pedologie, de numele academicianului Boris Melnic.

La temelia Fiziologiei Umane şi Animale un rol deosebit îi aparţine academicianului B. Melnic, fondatorul fiziologiei umane şi

animale şi a homologiei în Moldova. În prezent activează cu succes în domeniul Fiziologiei Umane şi Animale discipolii dascălului, savanţii, doctor habilitat, profesor universitar A. Crivoi, doctorii în ştiinţă, conferențiarii E. Erhan, A. Corlăteanu, Hguen Hgoc Xoi, Hguen Hgoc Tu, E. Dudnic, E. Chiriţa, Iu. Bacalov.

A fost pentru noi un model viu de demnitate, onestitate, cumsecădenie, bonomie. De la el am învățat metodologia muncii științifice.

Marele savant și pedagog ne-a altoit dragostea de oameni, de studenți. În fiecare student, colaborator, indiferent de postul care îl ocupa vedea o personalitate. Aceștia activează și astăzi cu succes în diferite ramuri ale economiei naționale în țară și peste hotare: Vietnam, Germania, Mali, Iordania, Sudan, Burkina Faso, Guineea-Bisay, Bielorusia, Ucraina. A condus Catedra Fiziologie Umană şi Animală pe parcursul a 30 ani, sub conducerea Domniei Sale se fac investigaţii la tema: „Interrelaţiile hipotalamo-endocrine". Colectivul catedrei devine unicul în fosta URSS unde multilateral se studiază rolul extramelanofor al intermedinei- melanotropinei, obţinând succese remarcabile la acest compartiment.

A fost fondată o nouă direcţie ştiinţifică de investigaţii biochimico-fiziologică complexă: determinarea fluorometrică a hormonilor adaptativi (glucocorticosteroizi, catecolamine) în organismul animal la acţiunea diferitor factori stresanţi. Numeroasele publicaţii sunt prezentate la expoziţii de carte ştiinţifică şi didactică.

Rezultatele obţinute au demonstrat că hormonul protejează organismul de perturbări profunde, provocate de hipoxie, hipodinamie, hipertermie, de acţiunea pesticidelor, a substanţelor narcotice. În rezultatul investigaţiilor efectuate de către academicianul B. Melnic, profesorul A. Crivoi, conferenţiarii E. Paladi, A. Corotcov, E. Dudnic, E. Chiriţa, Iu. Bacalov s-a confirmat conceptul de factor protector al MSH.

Împreună cu discipolii lor care activează cu succes în instituţiile din Moldova şi în alte ţări, cum sunt: Vietnam, Mali, Iordania, Germania, Iemen au scos în evidenţă rolul primordial al hormonului hipofizar melanotropina ca promotor al proceselor de adaptaţie la diferite nivele taxonomice din lumea animală, inclusiv la om.

Domnul Boris Melnic a fost şi un mare scriitor didact. În anul 1996 pentru succese remarcabile ştiinţifice, elaborarea manualului Fiziologia Omului şi Animalelor şi a compendiului la acelaşi obiect, materialelor didactice lui B. Melnic, A. Crivoi, V. Hefco le-au fost decernat Premiul de Stat al Republicii Moldova în domeniul ştiinţei şi tehnicii.

O altă direcţie prin concentrarea eforturilor tuturor colaboratorilor catedrei asupra cercetării problemei stresului, a fost evidenţiat rolul sistemelor catecolaminergice şi aminoacidergice ale sistemului nervos central în manifestarea diverselor reacţii fiziologice, în special, de adaptare. O nouă etapă importantă în dezvoltarea ştiinţifică a Catedrei este perioada studiului proceselor metabolice, dereglărilor funcţionale şi a influenţei melanotropinei, extraselor plantelor medicinale asupra diferitor sisteme pe fondul diabetului zaharat.

S-a stabilit că administrarea extraselor din plante medicinale pe fondul diabetului alloxanic experimental contribuie la normalizarea metabolismului. Rezultatele clinico - funcţionale a cercetărilor au evidenţiat efectul hipoglicemiant şi insulinotrop al extraselor din plante, care sunt adaptogeni efectivi, protejând organismul de influenţa factorilor nefavorabili.

A fost argumentată necesitatea utilizării extraselor din plante medicinale pentru compensarea diabetului zaharat ca o metodă de bază care asigură normalizarea factorilor plasmatici şi hormonali şi care în cazul acestei patologii sunt dereglaţi.

Rezultatele obţinute descifrează particularităţile patogenezei diabetului zaharat şi argumentează concepţia că tulburările antagoniştilor hormonali ai insulinei determină în mare măsură apariţia şi evoluţia complicaţiilor diabetice. Au fost folosite metode contemporane de corecţie şi dirijare a influenţei mediului ambiant, metode de monitorizare a sănătăţii umane.

S-a realizat, de asemenea, studiul factorilor importanţi, care influenţează starea sănătăţii copiilor şi adolescenţilor din Republica Moldova în condiţii concrete ale mediului ambiant. A fost elaborat conceptul formării şi menţinerii sănătăţii, conform căruia potenţialul sănătăţii este condiţionat atât de sistemele genetice, cât şi de cele fiziologice (ontogenetice), iar sănătatea prezintă un fenomen poligen,

polifactorial, determinat filogenetic de mecanismele fine de "auto-asamblare" a homeostaziei, adaptării şi conduitei.

Catedra Biologie Umană şi Animală (astăzi în componenţa Departamentului Biologie şi Ecologie) condusă cu prisosinţă, cu atâta dragoste de Domnul Academician Boris Melnic pe parcursul a 30 de ani, este gata să facă faţă sarcinilor care stau în faţa ei în domeniul instruirii şi ştiinţei. Tot ce facem e din inimă, în numele viitorului, Facultăţii, Universităţii de Stat şi Moldovei în genere. Domnul Academician Boris Melnic ne ajută și acum, de acolo din ceruri… Îi simţim mereu lipsa… Vom face totul ca el să fie mândru și mulțumit de noi!

RECTOR AL UNIVERSITĂŢII DE STAT DIN MOLDOVA

Prorector pentru Activitatea Didactică

Către mijlocul anilor 60 Universitatea de Stat din Moldova s-a afirmat ca una dintre cele mai prestigioase centre universitare din spaţiul sovietic de atunci. Ea pregătea specialişti de profil larg în cadrul a opt facultăţi: de fizică şi matematică, filologie, chimie, biologie şi agrologie, de drept, de limbi străine şi de educaţie fizică. La secţiile de zi, serală şi fără frecvenţă învăţau 8497 de studenţi. Procesul de învăţământ era efectuat de 44 de catedre la care activau 460 lectori, între care 6 academicieni şi membri corespondenţi ai Academiei de Ştiinţe a RSSM, 12 profesori şi doctori în ştiinţe, peste 180 conferenţiari şi candidaţi în ştiinţe.

În 1964 Boris Melnic a fost numit prorector pentru activitatea didactică a Universităţii. Selectarea cadrelor didactice era una dintre prerogativele prorectorului B. Melnic. Din primele săptămâni de activitate, a întreprins un şir de acţiuni foarte necesare, ca la Universitate să se formeze grupe cu predare în limba maternă.

Prorector pentru Activitatea Ştiinţifică

În a doua jumătate a anilor 60 s-au extins cercetările ştiinţifice. Au apărut noi direcţii de investigaţii, în cadrul Universităţii activau trei laboratoare de cercetări ştiinţifice şi o staţie de observare vizuală a sateliţilor artificiali ai Pământului.

În 1967 în conformitate cu ordinul Ministrului Învăţământului de atunci, Boris Melnic este transferat în postul de prorector pentru activitatea ştiinţifică.

Din primele zile prorectorul Boris Melnic a acordat o atenție sporită organizării muncii științifice a profesorilor și studenților Universității. S-au selectat și pregătit cadre prin aspirantură, s-a modificat tematica cercetărilor științifice, acordând o atenție deosebită științei fundamentale. S-a început pregătirea argumentată pentru deschiderea unor laboratoare științifice universitare, stabilirea relațiilor de colaborare cu universitățile din alte republici și țări, organizarea conferințelor științifice.

În funcția de prorector pentru știință Boris Melnic a efectuat o serie de aprecieri obiective nu numai asupra situației activității științifice, ci și a conținutului, organizării și valorificării muncii de cercetare științifică universitară. Boris Melnic a inițiat un șir de acțiuni de reorganizare a cercetărilor științifice. El a lansat numeroase inițiative tehnico-organizatorice și de conținut asupra relației învățământ-cercetare științifică. În 1967 a fost înființată Secția de Informație Tehnico-Științifică, menită să coordoneze lucrările de cercetări științifice efectuate prin contract cu diferite instituții și întreprinderi și să presteze servicii de patente și invenții.

La sfârșitul anilor 60, în legătură cu creșterea numărului de catedre și deschiderea noilor laboratoare, a apărut necesitatea de a perfecționa dirijarea activității științifice universitare, în acest scop, din inițiativa prorectorului Boris Melnic, a fost creat Sectorul pentru știință. Mai târziu, în 1972, el a evoluat în Secția pentru știință.

Boris Melnic a contribuit mult la consolidarea relațiilor internaționale ale Universității cu centrele universitare respective din ex-URSS și de peste hotare: Institutul de Semiconductori din Kiev, Universitatea din Moscova, Institutul Fizico-Tehnic „A.F. loffe" din Leningrad, Centrul științific din Novosibirsk. Se făcea schimb de experiență cu savanții din RDG, Ungaria, România.

Prorectorul pentru activitatea științifică Boris Melnic a abordat și problema specializării înguste a specialiștilor cu studii universitare discutate intens pe atunci. În acest context, Domnia sa menționa: „... orice tânăr, care păşeşte pragul ştiinţei, trebuie să aibă o pregătire temeinică la specialitate. Dar astăzi nu poți fi specialist bun într-o ramură anumită, dacă nu ai cunoștințe și din alte domenii. Căci biologul, de exemplu, nu poate desfășura o activitate valoroasă, fără a

cunoaşte matematica, fizica, chimia, electronica. Bineînţeles, savantul de azi mai are nevoie de un vast orizont general. Şi, desigur, trebuie să fie devotat ştiinţei".

Astfel, Boris Melnic orienta pregătirea tinerilor specialişti spre îmbinarea armonioasă a cunoştinţelor temeinice într-o anumită ramură cu înaltă cultură ştiinţifică generală. Prorectorul Boris Melnic acorda o deosebită atenţie intensificării activităţii ştiinţifice a studenţilor.

Şef al Catedrei Fiziologia Umană şi Animală

Începând cu 9 iulie 1968, timp de circa 30 de ani, catedra este condusă de Boris Melnic. Această catedră a fost organizată printre primele în cadrul Facultăţii de Biologie. Iniţial s-a numit Catedra de Fiziologie a Animalelor. Odată însă cu sosirea unor noi specialişti şi având în vedere importanţa studierii fiziologiei omului, s-a transformat în Catedra de Fiziologie a Omului şi Animalelor.

În anii 70 la catedră a debutat studierea problemelor relaţiilor hipotalamo-endocrine în diferite stări ale organismului (în special, în timpul stărilor emotive). Pe atunci catedra era unica în fosta URSS unde se studia rolul biologic al intermedinei. În 1970, pe bază acestor date, şeful catedrei, Boris Melnic, a susţinut teza de doctor habilitat în ştiinţe biologice, iar în 1973 doctoranda Aurelia Crivoi susține teza de doctor în științe biologice cu rolul melanotropinei.

Începând cu 1974, se studiază problema complexă *Relaţiile reciproce hipotalamo- endocrine.* Catedra devine un centru de cercetare complexă a hormonului hipofizar melanotropina (MSH). Timp de peste 20 de ani, colaboratorii ei au efectuat cercetări complexe originale ale melanotropinei în rolul de generator biologic al funcţiilor neuroendocrine de adaptare şi protecţie a organismului la diverse influenţe ale agenţilor stresanţi şi nocivi.

Rezultatele obţinute referitor la rolul adaptativ şi de protecţie al melanotropinei în influenţa factorilor nefavorabili au fost rezumate în monografiile *Intermedina,* autor B. Melnic (1973), şi *Melanotropina şi adaptarea*, autori B. Melnic, A. Robu, A. Crivoi, E. Paladi (1983).

Datele obţinute de B. Melnic şi vietnamezul Mai Thi Cam Tu, doctorand la catedră (1988),arată că melanotropina intensifică activitatea bastonaşelor retinei şi stimulează acomodarea ochiului la întuneric. S-a stabilit, de asemenea, că melanotropina poate fi aplicată

în calitate de fotoprotector la acţiunea luminii orbitoare. Concluziile privind proprietatea melanotropinei de a servi drept fotoprotector al retinei ochiului au fost calificate de Comitetul pentru patente al Federaţiei Ruse ca descoperire a Universităţii de Stat din Moldova (patenta nr. RU 2 028 128 din 09.02.1995).

În cadrul catedrei au fost pregătite şi susţinute cu succes 40 de teze de doctor şi doctor habilitat, inclusiv 24 - sub conducerea nemijlocită a profesorului Boris Melnic. În numărul lor au fost şi reprezentanţi din Germania, Vietnam, Mali.

Catedra de Fiziologie Umană şi Animală şi-a adus contribuţia şi la pregătirea manualelor, compendiilor şi literaturii metodice. Astfel, în 1993 a văzut lumina tiparului manualul *Fiziologia omului şi animalelor* (autori B. Melnic, V. Hevco, A. Crivoi) destinat studenţilor de la specialităţile universitare de biologie, medicină şi psihologie din Republica Moldova şi România.

Tot pentru studenţi a fost editat şi un compendiu de lucrări practice la fiziologia omului şi animalelor (autori B. Melnic, A. Crivoi, 1991), *Practicum la fiziologie* (B. Melnic, A. Crivoi, 1977, 1979), *Principiile fiziologice ale muncii adolescentului* (B. Melnic, 1992); *Să ne cunoaştem organismul* (B. Melnic, 1988), *Fiziologia umană, funcţiile de relaţii* (I. Guţu, A. Crivoi, 1995), *Probleme actuale de fiziologie a sistemului nervos central* (B. Melnic, A. Crivoi, 1996) etc.

Prin activitatea lor ştiinţifică şi didactică colaboratorii catedrei au păstrat originalitatea gândirii şi spiritul de observaţie al predecesorilor, calităţi pe care nu le vor putea înlocui nici un fel de utilaj sau metode aplicate de cercetare dintre cele mai moderne. Academicianul Boris Melnic este participant la circa 100 conferinţe, foruri ştiinţifice naţionale şi internaţionale.

Laboratorul de Cercetări Ştiinţifice "Fiziologia Reproducerii"

Iniţiator al fondării L.C.Ş."Fiziologia reproducerii", a fost profesorul academician B.Melnic. Conducerea ştiinţifică a laboratorului a fost încredinţată doctorului în biologie A.Corotcov. Prima temă - "Reglementarea neurohormonală a reproducerii la animalele domestice". Fondarea L.C.Ş. a fost condiţionată de necesitatea elaborării unor mijloace de reproducere şi profilaxie a sterilităţii la bovine şi porcine. Începând cu 1 ianuarie 1995 a fost

abordată tema "Reglarea neurohormonalâ a reproducerii la om". Finanţarea a fost asigurată datorită comenzilor de stat şi acordurilor de colaborare. Rezultatele activităţii L.C.Ş.: s-au publicat 18 articole, 23 de teze de licenţă şi un manual; s-a colaborat cu Rusia (Moscova, Sant-Petersburg), Ucraina (Odesa), Germania (Gera), Republica Mali. Au fost elaborate metode radioimunologice şi imunofermentative. Au fost pregătiţi 3 doctori în biologie. La început în laborator au activat 3 colaboratori titulari şi lucrători angajaţi prin cumul.

Metodele practicate de laborator prezintă interes atât pentru medicină, cât şi pentru veterinărie şi zootehnie. Perspectiva dezvoltării laboratorului rezidă în asigurarea activităţii lui pe bază de contract cu întreprinderile ce fac comanda. Scopul era de a pregăti specialişti medici şi veterinari pentru activitatea practică şi munca ştiinţifică, inclusiv pentru alte ţări. În domeniul veterinăriei şi zootehniei au fost elaborate şi introduse în practică metode de control şi de stimulare a reproducerii bovinelor şi porcinelor.

În medicină au fost elaborate metode de diagnosticare a patologiilor din domeniile endocrinologiei, schimbului de substanţe, obstetricii şi ginecologiei, precum şi al afecţiunilor rinichilor. A fost elaborat un program de monitoring al funcţiei de reproducere a populaţiei feminine, având ca scop ocrotirea sănătăţii mamei şi copilului în republică.

Rector al Universităţii (1974-1992)

Ora astrală a lui Boris Melnic a fost ziua de 1 aprilie 1974, zi în care a fost numit rector al Universităţii de Stat din Moldova. Anume aici Domnia sa şi-a manifestat plenar talentul de savant, profesor şi conducător al numerosului colectiv universitar.

Conducător al unei instituţii de învăţământ superior este rectorul. Iniţiativa, energia şi aptitudinile lui determină, în bună parte, prestanţa socială a instituţiei pe care o diriguieşte. Rectorul elaborează strategia procesului didactic, a investigaţiilor ştiinţifice, perfecţionează şi dezvoltă întregul organism universitar.

Boris Melnic a fost unicul dintre ei care a reuşit să imprime USM calităţi de instituţie de frunte din cadrul învăţământului superior din Republica Moldova. Problema învăţământului universitar a devenit pentru rectorul Boris Melnic o problemă strategică.

ACTIVITATE ŞTIINŢIFICĂ NOTORIE. REALIZĂRI FUNDAMENTALE

Comunitatea ştiinţifică a ţării îndeplineşte funcţia de orientare a populaţiei în activitatea vitală, dar complexul ştiinţific în întregime asigură dezvoltarea economiei pe baza modernizării tehnologiilor. Ştiinţa este podul dintre prezent şi viitor, care poate fi uşor distrus, însă pentru restabilirea lui sunt necesari mulţi ani şi mari forţe.

Omul ştiinţei - Boris Melnic a dat lumină ştiinţei despre Om, introducând în circuitul universitar un curs absolut nou - homologia. Activitatea ştiinţifico-didactică a domnului academician Boris Melnic este cunoscută nu numai în ţara noastră, dar departe şi de hotarele ei. Începutul activităţii sale e legat de studiile din perioada doctoratului, când au fost desfăşurate investigaţii în unul dintre cele mai interesante domenii ale ştiinţei contemporane - neuroendocrinologia.

Teza de doctor (pe atunci candidat în ştiinţe) o susţine la Moscova în 1956, iar în 1970 susţine teza de doctor habilitat în ştiinţe biologice cu tema „Fiziologia sistemului neuroendocrin" la Sankt Petersburg (pe atunci Leningrad). În 1971 i s-a conferit titlul ştiinţifico-didactic de profesor universitar şi a fost ales membru corespondent al Academiei de Ştiinţe din RSSM.

Domnia sa nici pe o clipă nu a întrerupt activitatea ştiinţifico-didactică. Cursurile de fiziologie umană, fiziologia ambientală pe care le predase se bucurau de mare succes la studenţi. Despre acest fapt ne vorbeşte şi susţinerea a 32 teze de doctor şi doctor habilitat de savanţi din ţară şi din alte ţări ale lumii sub conducerea ştiinţifică a acestui ilustru savant. Iar din 1984 este ales membru titular al Academiei de Ştiinţe a Moldovei.

În cercetările savantului Boris Melnic pentru prima dată s-a studiat rolul biologic pentru om şi mamifere al unui hormon hipofizar numit *melanotropină* (MSH). Hormonul era considerat, pe parcursul a peste 50 de ani, reglator al pigmentaţiei la amfibii. Boris Melnic, prin experimente, a stabilit că acest hormon îl conţin organismele tuturor animalelor, chiar dacă acestea practic nu au nici o pigmentaţie (şobolanii de laborator). Conţinutul acestui hormon se schimbă brusc în unele stări fiziologice (cum ar fi graviditatea) sau patologice (ulcerul duodenal, boala lui Addison, unele forme ale cancerului ş.a.).

În afară de aceasta, printr-o serie de cercetări experimentale a fost stabilit că acest hormon are o influenţă vădită asupra funcţiei unor glande endocrine, asupra metabolismului, asupra memoriei, sporeşte rezistenţa organismului în faţa unor substanţe toxice şi psihotrope, iar această influenţă se înfăptuieşte prin anumite structuri ale creierului, sub forma de neuropeptide specifice, cu proprietăţile respective. Însă cea mai uimitoare şi importantă a fost stabilirea faptului că funcţia melanocito-stimulatoare a sistemului hipotalamo-hipofizar din ontogeneză se formează independent în hipotalamus şi în hipofiză. În acest mod, efectul fiziologic din ţesutul hipotalamic apare cu 2-3 zile mai înainte, în ziua 15-16 a dezvoltării embrionale, la hipofiză - în ziua 18-19.

Aceste rezultate au permis pentru prima dată formularea concluziei că anume unele structuri ale creierului cefal sunt surse de hormoni sub formă de neuropeptide specifice. Pe cale experimentală s-a demonstrat că şi aşa neuropeptide hormonale hipofizare ca vasopresina şi oxitocina, de asemenea, sunt secretate de creier, având şi anumite funcţii specifice. Vasopresina, ca neuropeptid, influenţează cimentarea şi întărirea informaţiei în creier, iar oxitocina are un efect contrar - inhibă memorizarea informaţiei şi o şterge din creier.

Rezultatele cercetărilor efectuate au avut un ecou în toată lumea, fapt care a stimulat intensificarea unor investigaţii analogice de mulţi alţi savanţi. Ca rezultat, în prezent creierul este apreciat ca fiind un organ foarte bogat în substanţe biologic active, care influenţează memorizarea, gândirea, comportamentul. El este asemenea unui laborator foarte complicat, care sintetizează sute de substanţe biochimice, numite neuropeptide care nu sunt altceva decât nişte hormoni sau fragmente de hormoni. Într-un cuvânt, **creierul în prezent este apreciat ca un organ endocrin.** Cercetările asupra creierului, efectuate cu tehnologii moderne, avansează cu o aşa rapiditate, încât lumea ştiinţifică în domeniu apreciază că ne apropiem de graniţele unei enorme explozii de cunoaştere a misterelor creierului. Înţelegerea creierului înseamnă înţelegerea omului.

În cercetările efectuate, academicianul Boris Melnic a stabilit că influenţa neurologică a hormonului hipofizar - melanotropina, ca peptid, majorează sinteza proteinei în creier şi duce la sporirea

metabolismului celular. Acest peptid hormonal intensifică reacţiile emoţionale la animale care se găsesc în situaţii de stres, prin micşorarea influenţei sistemului limbic. Datele obţinute în urma experimentelor efectuate demonstrează că slăbirea memoriei animalelor în procesul îmbătrânirii este legată de micşorarea în hipotalamus a conţinutului de melanotropină.

Pentru prima dată în ştiinţă a fost stabilit pe cale experimentală că melanotropina - hormon hipotalamo-hipofizar, intensifică procesele adaptative, emoţionale şi sporeşte rezistenţa organismului faţă de factorii nefavorabili ai mediului înconjurător.

Rezultatele obţinute în urma experienţelor efectuate au demonstrat că organismele pot evita stările de stres negative sub influenţa factorilor fizici, emoţionali, chimici, hormonali, pot să-şi mărească puterea cerebrală, pentru a realiza şi menţine buna dispoziţie, pentru a preveni deteriorarea adaptativă şi imună şi diverse boli neurologice.

Cercetările efectuate în neurofiziologie şi rezultatele obţinute au stat la baza desfăşurării studiului complex al omului - al comportamentului şi perfecţionării acestuia, al formării dirijate a calităţilor creative, sociale, morale, al relaţiilor cu alţi oameni, cu natura, al protecţiei genofondului şi a conştiinţei umane, securităţii în condiţiile progresului ştiinţifico-tehnic care conduc implicit la morbiditatea neuropsihică.

Dezvoltarea evenimentelor pe scară mondială, creşterea rapidă a producţiei, a nivelului de cultură şi de informare, inovaţiile în tehnică şi tehnologie, pun la ordinea zilei cerinţe noi, cerinţe majore pentru factorul uman.

Nu putem ignora faptul că în mediul de existenţă al omului a crescut enorm cantitatea de substanţe toxice, iar aceasta influenţează negativ starea sănătăţii omului. Durerea de cap şi tensiunea arterială instabilă, dereglările funcţiilor inimii, ale ficatului, rinichilor, stomacului, precum şi complicaţiile cronice pentru sistemul respirator, unele denaturări în reacţiile de comportament - toate acestea sunt, în mare măsură, legate de condiţiile nefavorabile ale mediului ambiant.

Din cauza dereglărilor unor funcţii ale organelor interne, se schimbă dispoziţia individului, starea psihică şi anumite aspecte ale calităţilor lui net omeneşti. Astfel, când se îmbolnăveşte inima,

apare o senzaţie de tristeţe, de frică; la îmbolnăvirea stomacului sau a intestinelor, omul este indolent, apatic; un om cu ficatul bolnav devine irascibil, nervos, manifestă mânie, furie.

Caracteristic pentru omul cu sănătatea afectată, în special, dacă este atacat de bacilul debilităţii, este slăbirea organismului, însoţită de scăderea rezistenţei la eforturi, la boli datorate subnutriţiei, de altfel şi gradul scăzut de responsabilitate faţă de acţiunile şi deciziile luate. Metastaza debilităţii afectează şi procesul de gândire - omul luând hotărâri nechibzuite, neargumentate, greşite, lipsite de sens.

Fără îndoială, cea mai actuală problemă şi cea mai mare enigmă a ştiinţei despre om rămân a fi intelectul şi psihicul acestuia. Studierea activităţii creierului este legată direct de problema raportului dintre biologic şi social în dezvoltarea omului şi a formării capacităţilor lui. Esenţa constă în determinarea căilor şi metodelor eficiente de a putea folosi cu randament maxim colosalul potenţial al creierului.

Astăzi nu putem pune la îndoială faptul că acţiunile nefavorabile ale mediului ambiant, ale stresurilor, pe de o parte, şi ale factorilor ecologici interni (alimentarea iraţională), pe de alta - determină modificările profunde în comportamentul individului. Abuzul în consumul de alcool influenţează negativ asupra comportamentului omului, ca şi fumatul, care provoacă hipoglicemia (nivelul redus de zahăr în sânge), iar în consecinţă apare slăbirea generală a organismului, oboseala, starea de nelinişte, încordarea, frica şi alte dereglări neuropsihice. Pe an ce trece, în pofida multiplelor măsuri luate, creşte criminalitatea. Se consideră că natura acestor infracţiuni are la bază şi aspectul neurotic, legat de influenţa negativă a stresurilor, de pierderea responsabilităţii şi a fricii pentru consecinţele celor săvârşite.

Academicianul Boris Melnic a demonstrat că este foarte important a determina căile şi metodele influenţei active a creierului asupra activităţii intelectuale a omului, sarcina principală constă în a ne învăţa să folosim cu eficienţă resursele colosale ale creierului, care se găsesc închise în ascunzişurile lui, iar în primul rând - volumul memoriei şi capacitatea de a fi altruist.

Folosind raţional, cu înţelepciune şi cu mare responsabilitate metodele ingineriei genetice, putem face multe în această privinţă, dar numai orientându-ne spre scopuri nobile, profund umane, fără a permite amestecul ştiinţei în ereditate, care ar conduce, în ultimă

instanţă, la apariţia unor forme de viaţă derivate omului, monstruoase, sau la naşterea aşa- numitului supraom.

Omul, dezvoltarea şi viitorul lui sunt problemele cele mai importante ale ştiinţei. De aici rezultă şi responsabilitatea colosală a savanţilor care se ocupă de cercetarea vieţii. Un rol important în pregătirea omului trebuie să-l joace şi ştiinţele umaniste, cultura. Necesitatea umanizării cât mai profunde este condiţionată de faptul că tehnica modernă poate fi dirijată doar de specialişti cu viziuni şi concepţii moderne. Iar astfel de calităţi precum onoarea, disciplina, responsabilitatea devin uneori mai preţioase decât inventivitatea, spiritul antreprenorial etc.

Aşadar, problema principală a ştiinţei constă nu atât în a cunoaşte şi a folosi natura ce ne înconjoară, cât a înţelege mecanismele comportamentului nostru şi a ne învăţa a le dirija, a tinde spre perfecţiune, a fi mai buni în relaţiile interpersonale, mai capabili şi mai eficienţi în sfera activităţii sociale. Dacă omul vrea să supravieţuiască, îi este absolut necesar a se studia pe sine însuşi, pentru a deveni stăpânul conştient al faptelor şi al acţiunilor sale. Ştiinţa poate şi trebuie să creeze baza pentru cunoaşterea vieţii omului, înţelegerea naturii sale, prognozarea dezvoltării şi formelor sale de conduită.

Boris Melnic a publicat circa 650 lucrări ştiinţifice în ţară şi peste hotarele ei, inclusiv 9 monografii, 8 manuale, 10 cărţi didactice etc. Cercetările efectuate ne-au permis să tragem concluzia, că melanotropina contribuie la legarea altor hormoni cu proteine care se găsesc, de asemenea, în cantităţi mari în timpul sarcinii şi, fiind în stare liberă, activă, pot provoca dereglări, însă fiind legaţi, fenomen la care contribuie MSH, se asigură protecţia organismului de influenţa negativă a acestor hormoni (tiroizi, corticosuprarenali ş.a.).

Cercetările au continuat zeci de ani şi, în cele din urmă, s-a stabilit ferm o proprietate uimitoare a acestui vechi hormon hipofizar, şi anume, proprietatea adaptiv-protectoare a lui în organism faţă de factorii nefavorabili, stresuri, pesticide, substanţe farmacologice, dereglări patologice, inclusiv tuberculoza, tumorile, diabetul zaharat ş.a. În afară de aceasta, hormonul vizat are o influenţă stimulatoare asupra activităţii sistemului nervos, asupra memoriei şi asupra unor glande endocrine ce prezintă, la fel, un aspect adaptativ protector.

ŞCOALA ŞTIINŢIFICĂ *DE NEUROENDOCRINOLOGIE* ŞI HOMOLOGIE - FONDATOR BORIS MELNIC, DOCTOR *HABILITAT, PROFESOR UNIVERSITAR, ACADEMICIAN AL AŞM*

Pentru Domnul Boris Melnic şcoala ştiinţifică înseamnă şcoala universitară fiziologică cu mulţi discipoli în frunte cu Domnia sa - Părintele Fiziologiei Naţionale.

Măria sa a reuşit să crească, să încălzească la suflet, să lanseze în sfera de activitate socială un număr atât de mare de specialişti cu studii universitare, doctori în domeniul fiziologiei omului, care constituie o adevărată şcoală de savanţi pe care i-a condus până la poarta destinului.

Împreună cu discipolii săi a argumentat teoretic şi experimental rolul adaptativ al hormonului hipofizar - melanotropina - şi influenţa acesteia asupra organismului.

Elucidarea mecanismelor fine care stau la baza acţiunii melanotropinei asupra organismului în condiţii normale şi la acţiunea factorilor nefavorabili lărgeşte cunoştinţele teoretice despre rolul lobului intermediar al hipofizei şi hormonului ei şi, totodată, oferă noi posibilităţi de a explora obiecte de perspectivă în scopul obţinerii surselor adaptative hormonale. Rezultatele obţinute creează premisele teoretice pentru explicarea rolului adaptativ al melanotropinei în condiţii nefavorabile.

Aspectul aplicativ al investigaţiilor se referă la problemele adaptării şi sporirii rezistenţei organismului în lupta cu acţiunea diverşilor factori stresanţi, dăunători.

Acţiunea specifică de influenţă a melanotropinei poate fi folosită pentru corecţia dirijată a modificărilor fiziologice ale organismului în condiţiile nefavorabile provocate de factorii extremali. Demonstrarea faptului că melanotropina sporeşte rezistenţa organismului la influenţa factorilor nefavorabili prin modificările adaptative homeostatice ale sistemului hipotalamo-hipofizo-suprarenal lărgeşte spectrul reacţiilor generale nespecifice, ce poate constitui substratul acţiunilor hormonale, vizând optimizarea proceselor adaptative şi profilaxia dereglărilor funcţionale ce însoţesc procesele integrale. Rezultatele obţinute, referitoare la rolul adaptativ al melanotropinei la influenţa factorilor nefavorabili, au demonstrat că hormonul protejează

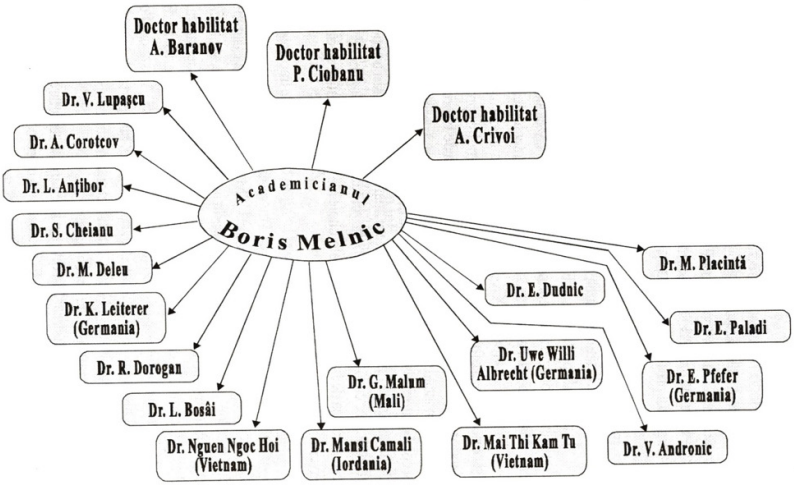
organismul de perturbări profunde, provocate de hipoxie, hipodinamie, hipertermie, de acţiunea pesticidelor, a substanţelor narcotice, fiindcă indicii importanţi ai adaptării, precum sunt activitatea bioelectrică a hipotalamusului, concentraţia de ACTH în sânge, conţinutul de corticosteron şi catecolamine în glandele suprarenale, în sângele periferic şi în alte ţesuturi, se află în limitele admisibile normale. În urma investigaţiilor efectuate, s-a confirmat conceptul de factor protector al MSH-ului.

Importanţa melanotropinei rezidă în faptul că ea contribuie la trecerea rapidă a organismului în etapa a doua de adaptare îndelungată, când procesele fiziologice se desfăşoară la nivel nou, mai econom. Trecerea de la etapa de adaptare urgentă la una de lungă durată marchează momentul procesului de adaptare în care melanotropina îşi manifestă valoarea sa adaptivă, deoarece trecerea respectivă face posibilă continuarea vieţii organismului în condiţii noi, lărgeşte sfera lui de activitate, menţinând libertatea comportamentului într-un mediu aflat în modificare.

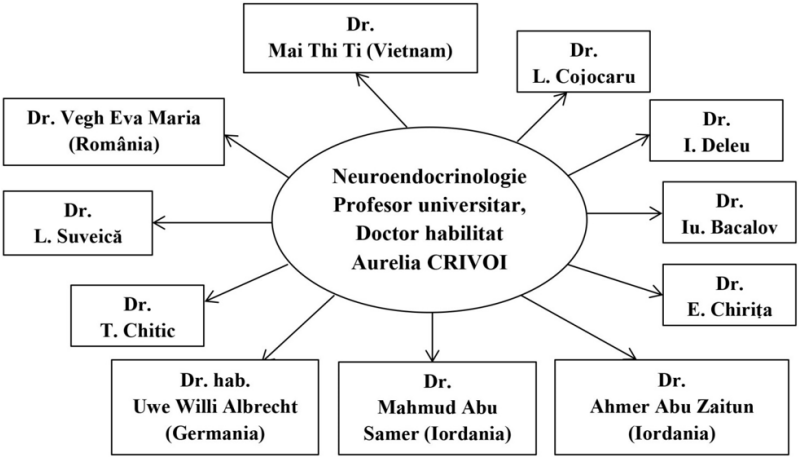
MSH reprezintă o grupă de complecşi psihoactivi, care optimizează comportamentul adaptativ. Rezultatele cercetărilor experimentale şi ale observărilor clinice de folosire a MSH şi ACTH ne permit să afirmăm că în viitorul apropiat, pe baza acestor peptide, vor fi create noi preparate farmacologice pentru tratarea patologiilor neuropsihice.

Rezultatele acestor studii experimentale pot servi drept reper fiabil în selecţia căilor, metodelor şi mijloacelor de corecţie farmacologică a dereglărilor metabolice care, direct sau indirect, au influenţă asupra sistemului hipotalamo-hipofizo-suprarenal şi asupra modificărilor adaptative ale homeostazei în cadrul modelării unei serii de procese biologice.

Academicianul Boris Melnic, împreună cu discipolii săi (peste 30) care activează cu succes în instituţiile din Moldova şi în alte ţări, cum sunt: Vietnam, Mali, Iordania, Germania, scoate în evidenţă rolul primordial al hormonului hipofizar - melanotropina ca promotor al proceselor de adaptaţie la diferite niveluri taxonomice din lumea animală, inclusiv la om.

Neuroendocrinologie şi homologie – fondator Boris MELNIC, academician al AŞM

Școala științifică de **Neuroendocrinologie. Aurelia CRIVOI – doctor habilitat, profesor universitar, discipola Academicianului**

Boris MELNIC

CTITOR AL UNEI ȘTIINȚE NOI – HOMOLOGIA

Cercetarea şi cunoaşterea complexă a Omului, după părerea savantului Boris Melnic, poate fi efectuată doar în baza tuturor

cunoştinţelor acumulate de către **ştiinţe, religii** şi **arte.** Anume la conexiunea ştiinţelor, religiilor şi a artelor apare ceea ce nu prea bine se cunoaşte din misterele Realităţii - **buchetul legic obiectiv universal conform căruia există Universul, viaţa şi omul.** Un asemenea studiu poate fi realizat în baza următoarelor principii:

- principiul unităţii dintre om şi Univers (om şi Natură);
- principiul unităţii dintre om şi societate;
- principiul unităţii dintre normă şi patologic;
- principiul unităţii dintre corp şi spirit (conştient, subconştient, supraconştient);
- principiul unităţii dintre trecut, prezent şi viitorul umanităţii.

Acest fapt ne obligă, menţionează Boris Melnic, să reunim în cercetările noastre marii specialişti ai ştiinţelor, ai religiilor şi ai artelor. Omul este unul, unic, şi ştiinţa sintetică despre om trebuie să fie una. Savanţii au numit-o **Homologia,** cu menirea să efectueze cercetări şi să elucideze fiinţa umană ca o **integritate biologică, socială** şi **spirituală.**

Stresul permanent, dezamăgirea ca rezultat al devalorizării noţiunilor, de iubire, credinţă, prietenie, comunicare conduc la dezintegrarea lentă a sănătăţii psihice a personalităţii. Homologia creează toate premisele formării unei gândiri pozitive, credinţa în ceva bun. Omul, crescând, are credinţa schimbării în bine, dorinţa de a înţelege tradiţiile poporului. Trebuie să stabilim obiectivele şi noul conţinut, modelele şi tehnicile educaţiei pentru a ne centra pe Subiectul educaţiei. Copilul - Adolescentul - Omul cu valorile sale fundamentale care va cere, totodată, schimbarea mentalităţii celor ce educă: Familia - Şcoala - Societatea.

Cunoscutul savant psihofiziolog Boris Melnic întreaga sa activitate ştiinţifică şi didactică şi-a consacrat-o problematicii omului. Şirul de menţiuni şi merite ale academicianului Boris Melnic este foarte mare, însă vrem să evidenţiem cel mai important fapt în activitatea ilustrului savant. Personalităţile de talia savantului Boris Melnic îşi creează Laboratorul propriu de cercetare şi cunoaştere într-un domeniu concret. După mulţi ani de cercetare a fenomenului uman din punct de vedere psihoneurofiziologic, savantul Boris Melnic înaintează ideea efectuării unui studiu complex al omului. Pasionat de această idee,

văd lumina tiparului un şir de lucrări ştiinţifice ca „Principii fiziologice ale muncii adolescentului” (1992), „Omul în obiectivul ştiinţei” (1996), „Omul. Geneza existenţei umane” (1998), „Noutăţi ale ştiinţei despre om şi natură” (1999), „Factorii determinanţi ai sănătăţii omului” (2001), „Capitalul uman” (2002), „Probleme stringente ale ştiinţei moderne despre om şi pentru om” (2002), „Cunoaşterea conştiinţei umane” (2002) şi altele. în lucrarea „Omul. Geneza existenţei umane” savantul ca un apel către societate şi stat scrie: „...e absolut necesar să fie elaborat şi adoptat un program special de studiere complexă a omului, care nu este mai puţin important decât programele „Medicina”, „Agroindustria”, „Biotehnologia” sau altele.

La 21 martie 1999, în sala de festivităţi a Casei de Cultură a Universităţii de Stat din Moldova are loc prima Conferinţă ştiinţifică cu genericul „Omul şi Universul” la care s-a luat decizia de a se constitui Societatea „Omul şi Universul” şi savantul Boris Melnic a fost ales preşedinte.

Domnul Boris Melnic elaborează Teoria posibilităţilor adaptive ale omului. El demonstrează în mod incontestabil: capacităţile de adaptare specifică a omului care depind de nivelul de dezvoltare a creierului s-au consolidat şi s-au dezvoltat paralel cu evoluţia globală, supunându-se în mare parte factorilor evolutivi biosferici. Acorda o atenţie deosebită studierii omului sub aspect voliţional, al poziţiilor sociale pentru a evita eşecul vieţii psihice interne, al modalităţilor de influenţare şi stăpânire a componentelor ei emoţionale, a mecanismelor fiziologice de automodelare a propriei personalităţi. Acest studiu ţine şi de latura practică a problemei omului, trasând un sistem larg de sfaturi şi călăuze pentru toţi care doresc să pătrundă misterul propriei lor fiinţe.

„Şcoala ştiinţifică, opinează savantul, constituie un model de relaţii între oamenii de cultură înaltă, un model de respect reciproc, de relaţii colegiale între savanţii şi discipolii lor, o comunitate ce întruneşte cercetători cu diverse capacităţi care se completează reciproc”.

ACADEMICIANULL BORIS MELNIC – FONDATOR AL COMISIEI SUPERIOARE DE ATESTARE (CSA)

În perioada anilor 1992-1995 şi-a început activitatea Comisia Superioară de Atestare (CSA) a Republicii Moldova,

iar primul Preşedinte al CSA a fost academicianul Boris Melnic. Domnul Gheorghe Căpăţână, doctor inginer, conferenţiar universitar, *îşi* aminteşte *că la angajare, din respect deosebit* faţă de Personalitatea Boris Melnic, dar *şi* din exces de responsabilitate limitat cu o teamă că ceva ar putea să nu izbutească în activităţile neordinare de la CSA, i-a spus Domnului Preşedinte *că dacă eventual nu se va isprăvi cu* obligaţiunile de serviciu o să scrie cerere de eliberare din propria dorinţă, la care Boris Efimovici a dat liniştit din mână. Gestul domniei sale i-a insuflat curaj *şi* încredere în propriile forţe. Acum, la o distanţă de 27 ani de la momentul angajării la CSA se mândreşte cu faptul că toate obiectivele de serviciu pe care le-a formulat Domnul Preşedinte al CSA Boris Melnic au fost executate calitativ *şi* în termenii stabiliţi.

A fost o mare fericire să lucrăm sub conducerea Domnului Academician Boris Melnic. Echipa *îşi* executa exemplar obligaţiunile *şi*, de aceea, lucrul la CSA era uşor, eram un colectiv unit *şi* plăcut. La început echipa CSA era reprezentată de 12 persoane. Componenţa aparatului administrativ al CSA era următoarea:

Preşedinte – responsabil de ajustarea planului de activitate al CSA la obiectivele programului *„Renaşterea economic – renaşterea ţării”* de îmbunătățire a vieţii *şi* sănătăţii omului.

Vicepreşedinţii – responsabili de îndeplinirea indicilor caracteristici, de stabilire a mecanismelor de conlucrare eficientă cu alte instituţii, de respectarea actelor normative privind deţinerea de funcţionarii CSA a multor funcţii.

Secretarul *ştiinţific* – responsabil de pregătirea *şi* calitatea juridică *şi* lingvistică a documentelor, elaborate de către CSA, a proiectelor de legi *şi* hotărârilor, prezentate de la Cancelaria de Stat, de respectarea strictă a obligaţiunilor funcţionale a funcţionarilor aparatului executiv al CSA.

Şef secţie *ştiinţe* biologice, chimice, agrare, medicale *şi* farmaceutice; *Şef* secţie *ştiinţe* socio-umane; *Şef* secţie *ştiinţe* fizico-matematice *şi* tehnice – responsabil de calitatea dosarelor de atestare în domeniul *ştiinţelor* corespunzătoare *şi* de participare în subdiviziunile patronate la *şedinţele CŞS, comisii de* experţi în domeniu; la examinarea tezelor de doctorat.

Contabil-*şef* – responsabilă de utilizarea raţională a spaţiilor edificiilor *şi* de folosirea raţională a surselor materiale *şi* financiare disponibile.

Specialist principal – responsabil de elaborarea sistemului informatic *şi* a bazei de date a CSA, completarea bazei de date, asigurarea păstrării *şi* a confidenţialităţii acesteia.

Specialist principal – responsabil de relaţiile CSA cu mass-media, de înfrânare colectivului de muncă de manifestări politice.

Specialist principal – responsabil de respectarea programelor de lucru; evidenţierea strictă *şi* corectă a diplomelor, atestatelor *şi* certificatelor CSA, a documentelor de intrare *şi* ieşire.

Domnul Academician Boris Melnic avea toată încrederea în subalterni, iar ei îi răspundeau cu reciprocitate.

În cadrul CSA Domnul Căpăţână Gheorghe a fost numit, responsabil de nostrificarea actelor de înaltă calificare *ştiinţifică şi* didactică, obţinute în străinătate. Nostrificarea cunoştea două forme: a) nostrificarea practică în experienţa juridică internaţională; *şi* b) înregistrarea actelor de înaltă calificare. Înregistrarea reprezenta o formă operativă de nostrificare a diplomelor *şi* atestatelor unui stat (URSS, în perioada respectivă, stat deja neexistent) în conformitate cu Legislaţia *tânărului stat – Republica Moldova. Gradele ştiinţifice* de candidat *şi* doctor în *ştiinţe* erau echivalente, respectiv, cu cele de doctor *şi* doctor habilitat conform corespondenţei stabilite între Nomenclatorul specialităţilor a Consiliului Suprem de Atestare a fostei URSS (B*AK CCCP*) *şi* Nomenclatorul CSA a Moldovei. Ziua colaboratorii erau delegaţi *câte unul sau doi la diverse* instituţii de *învăţământ şi* de cercetare pentru a înregistra cercetătorii *ştiinţifici şi* cadrele didactice. Înregistrarea se efectua *şi* în cadrul CSA. Nostrificarea prin înregistrare se efectua cu aplicarea unei *ştampile* de echivalare a titlului *ştiinţific* sau didactic obţinut în fosta URSS *şi* înregistrarea echivalării în Registrul CSA.

Domnul Preşedinte al CSA Boris Melnic a propus această modalitate operativă de nostrificare pentru a evita birocratismul în problema dată *şi* spori realizarea obiectivelor formulate CSA de către Guvernul Republicii Moldova. Treceau toate etapele nostrificării doar diplomele *şi* atestatele obţinute în afara URSS, iar după desfiinţarea

URSS, toate diplomele *şi* atestatele obţinute în afara Republicii Moldova. Astfel, deja după un an de activitate în cadrul CSA s-a elaborat baza de date *„Potenţialul ştiinţific şi didactic de înaltă calificare”*. În cadrul acestei baze de date au fost luate la evidenţă cu asistenţa calculatorului majoritatea cadrelor de înaltă calificare *ştiinţifică şi* didactică din Republica Moldova. Sistemul informatic elaborat a diseminat tabloul real al potenţialului *ştiinţific* din *ţară* după domenii, specialităţi, calificări, vârstă, *şcoli ştiinţifice* etc. Totalizând fericiţii ani când s-a lucrat sub conducerea Domnului Preşedinte a CSA Boris Melnic s-a constatat că în aceşti ani de lucru se executau obiectivele stabilite în termenii stabiliţi.

ACADEMICIANULL BORIS MELNIC – PREŞEDINTE AL CONSILIULUI CONSULTATIV DE EXPERTIZĂ AL AŞM.

În anul 2007 Academicianul Boris Melnic executa funcţia de Preşedinte al Consiliului Consultativ de Expertiză al AŞM (CCE AŞM). Atunci această structură a AŞM nu era încă informatizată. La iniţiativa Domnului Academician Boris Melnic, Domnul Preşedinte al AŞM Academicianul Gheorghe Duca s-a adresat Domnului Decan al Facultăţii Matematică *şi* Informatică, profesor universitar Gheorghe Ciocanu, (fost Rector al USM) cu rugămintea de a delega un informatician la proiectarea Sistemului Informaţional de Asistenţă în Procesul Expertizării proiectelor din sfera *ştiinţei*, inovării *şi* de transfer tehnologic al AŞM (abreviat - SIAPE).

În consecinţă Domnul Gheorghe Căpăţână a fost delegat la o clacă informaţională în cadrul AŞM. Proiectul SI CCE AŞM a demarat în echipa: Boris Melnic, academician, Preşedinte al CCE; Trifan Miroliubov, adjunctul preşedintelui *şi* Gheorghe Căpăţână. Apoi la proiectarea sistemului au aderat Domnii Anatolie Sitari, cercetător *ştiinţific* superior *şi* Igor Cojocaru, în prezent Directorul Institutului de Dezvoltare a Societăţii Informaţionale.

Şi de data aceasta sub conducerea domnului Academician Boris Melnic s-a conlucrat foarte efectiv. Astfel, că în scurt timp SIAPE a fost proiectat. SIAPE a fost elaborat de către CCE AŞM în comun cu Centru Resurse *şi* Reţele Informaţionale al Academiei de *Ştiinţe* a Moldovei conform Hotărârii Biroului Consiliului Suprem pentru *Ştiinţă şi* Dezvoltare Tehnologic. SIAPE a fost conceput ca o familie

de posturi informaţionale de lucru bazate pe tehnologia bazelor de date relaţionale *şi* tehnologiilor moderne de comunicare. Proiectul elaborat sub conducerea Domnului Academician Boris Melnic, Preşedintele CCE AŞM a fost expus în lucrarea - *„Conceptul Sistemului Suport pentru expertiza proiectelor”.*

Domnul Academician Boris Melnic a fost un mare om de *ştiinţă* cu un orizont larg de interese, organizator de forţă, fondator de *şcoli ştiinţifice*, cu mulţi discipoli, mare patriot.

În condiţii politice complicate pe care le-a trecut *ţara* noastră Domnul Academician Boris Melnic a demonstrat iscusinţă, perseverenţă, curaj *şi* aport valoros la renaşterea naţională a Neamului.

MUZEUL OMULUI

Academicianul Boris Melnic a fondat la baştina sa un muzeu, căruia tot domnia sa i-a găsit şi calificativul foarte inspirat, de o semnificaţie dezarmantă - „Muzeul Omului”.

„Muzeul Omului” şi-a început şi îşi continuă viaţa nicăieri în altă parte decât în casa părintească a academicianului din satul Briceni, raionul Donduşeni. Evenimentul inaugural s-a întâmplat în luminata Duminică de 13 mai 2007.

În pragul casei părinteşti a celui care se numeşte savantul şi omul de aleasă prestanţă intelectuală Boris Melnic, s-a adunat multă lume bună. Au venit cei de la conducerea raionului în frunte cu preşedintele respectivei regiuni administrative Donduşeni Anastasie Pavlov, o delegaţie din Parlamentul Republicii Moldova, însoţită de vicespeakerul Maria Postoico, o altă delegaţie impunătoare de la Universitatea de Stat din Moldova, mesajul omagial fiind prezentat de Dl Petru Chetruş, prorector pentru activitatea ştiinţifică, alte personalităţi de frunte, acestea reprezentând şi comunitatea ştiinţifică a Universităţii Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, pe cea a Universităţii de Stat de Medicină şi Farmacie „N. Testemiţanu” şi solii de la AŞM. Momentul cel mai emoţionant a fost acela în care gospodarul casei a dezvelit placa de pe peretele propriei case părinteşti.

TITLURI ONORIFICE ŞI DISTINCŢII

Meritele deosebite ale academicianului Boris Melnic în dezvoltarea ştiinţei şi învăţământului superior au fost remarcate şi înalt preţuite.

În anii puterii sovietice el a fost decorat cu medalia „Pentru merite în muncă” (1961), ordinele „Drapelul Roşu de Muncă” (1981), „Prietenia Popoarelor” (1986).

În 1984 a fost ales membru titular (academician) al Academiei de Ştiinţe a Moldovei. I s-a conferit titlul onorific de Om Emerit al Ştiinţei.

În anul 1988 a fost decorat cu Diploma de Onoare a Consiliului Internaţional de Cultură şi Ştiinţă (Mexic) pentru succesele obţinute şi aportul personal în ştiinţă şi educaţie.

În anul 1992 a fost ales membru al Comitetului Ştiinţific al prestigioasei Asociaţii Internaţionale pentru Problemele Ştiinţei, Educaţiei şi Culturii din Uniunea Europeană *„Dimmensione Europea”*- Roma.

În anul 1994 i s-a conferit titlul onorific de *Doctor Honoris Causa* al Universităţii de Medicină şi Farmacie „N. Testemiţanu” şi al Universităţii Libere Internaţionale din Moldova.

În 1996 i s-a conferit acelaşi titlu onorific de către Academia de Studii Economice.

În 2000 - de către Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”.

În 2001 - de Institutul Naţional de Economie şi Drept.

În anul 1995, ca personalitate marcantă a fost selectat şi inclus în Enciclo pedia Mondială *Who's Who in the World* - publicată în SUA, iar apoi - în calitate de membru al Consiliului Coordonator al *International Biographicai Centre* - Cambridge.

În 1996 a devenit Laureat al Premiului de Stat în domeniul ştiinţei şi tehnicii.

În 1997 a fost ales membru al Consiliului *„Who's Who of Intellectuals” International Centre,* din SUA.

În 1996 a fost ales membru titular (academician) al Academiei Internaţionale de Ştiinţe despre Natură şi Societate.

În anul 1999 a fost ales membru titular (academician) al Academiei Internaţionale de Ştiinţe Ecologice şi Activitate Vitală din Sankt Petersburg.

În noiembrie 1999 a fost ales membru titular (academician) al Academiei Central-Europene de Ştiinţe şi Arte.

A fost ales ca membru viager cu drept de vot al Senatului Universităţii de Stat din Moldova, a activat ca director al Consiliului Consultativ de Expertiză al AŞM, preşedinte al Societăţii Ştiinţifice „Omul şi Universul", preşedinte de Onoare al Comisiei Superioare de Atestare a Republicii Moldova, membru al Consiliului de redacţie „Sănătatea publică" şi membru al Comitetului Naţional pentru editarea colecţiei „Lumea vegetală şi lumea animală a Moldovei".

A fost decorat cu trei ordine şi s-a învrednicit de cea mai înaltă distincţie a statului nostru - Ordinul Republicii (1996).

La 26 septembrie 1996 profesorul E. Hrişcev, rectorul ASEM, adresându-se senatorilor acestei instituţii de învăţământ, remarca: „Boris Melnic e savant de talie mondială. Contribuţia lui în dezvoltarea fiziologiei omului e recunoscută de cercetătorii în materie din ţară şi de peste hotare. Importanţa studiilor efectuate de Domnia sa, în opinia mea, constă în faptul că ele depăşesc cadrul specialităţii biologice. Substanţa lor filosofică, sociologică, culturologică e deosebit de preţioasă.

Tocmai din acest considerent ele au o proiecţie benefică asupra a mii şi mii de oameni, asupra deciziilor politice ce se adoptă în domeniul ştiinţei.

E mare obolul academicianului Boris Melnic în dezvoltarea învăţământului superior în general, a celui economic în special. Mă refer la perioada când în structura USM se afla Facultatea de Economie, generatoarea ASEM de azi. Pe atunci rector al USM era B. Melnic, recunoscut ctitor al învăţământului economic universitar.

Înaltele calităţi de savant, pedagog, organizator al învăţământului au la bază suprema lui virtute - omenia. Fiind el însuşi om de înaltă cultură, profundă inteligenţă, deosebită sensibilitate şi onestitate, Boris Melnic mereu a pus preţ pe omul cinstit, deştept, specialist pasionat.

Decizia Senatului Academiei de Studii Economice de a-i conferi academicianului Boris Melnic titlul de *Doctor Honoris Causa* e un act de recunoaştere a meritelor Domniei sale în dezvoltarea ştiinţei şi a învăţământului".

În discursul rostit cu această ocazie la Academia de Studii Economice Boris Melnic a menţionat: „Indiferent de faptul în ce

post am fost şi sunt, cu ce mă ocup şi ce fac, întotdeauna am căutat să găsesc şi am găsit pretext şi timp pentru cercetări ştiinţifice, rezultatul şi produsul cărora sunt lucrările ştiinţifice şi didactice pe care le adresez studenţilor, elevilor, oamenilor de diferite profesii. Orice muncă pe care o executi cu dragoste, cu pasiune, cu interes constituie o activitate creativă, de cercetare. Deci, noţiunea de cercetător, semnifică originalitatea activităţii tale proprii.

Activitatea mea de investigaţie e legată direct de problemele omului, de studiul acelor sisteme fiziologice importante şi decisive care asigură mecanismele adaptaţiei. Am argumentat teoria posibilităţilor adaptive ale omului cu scopul avansării capacităţii lui de muncă, rezistenţei organismului la diverse dereglări şi pregătirii spre o existenţă în condiţii extremale.

În etapa actuală, creşte considerabil rolul ştiinţelor despre om care se impun drept imperative majore ale raţionalizării şi optimizării proiectelor şi programelor de dezvoltare economică şi socială. Cercetarea problemelor teoretice ale omului sub aspect voliţional ne sugerează soluţii pentru a evita eşecul vieţii psihice interne, modalităţi de influenţare şi stăpânire a componentelor ei emoţionale, mecanismele fiziologice ale comportamentului, de autocunoaştere şi automodelare a personalităţii proprii.

Voi continua şi pe viitor cu pasiune şi dragoste să ajut tineretul studios în obţinerea cunoştinţelor. Voi pregăti doctoranzi, specialişti, voi face totul pentru a spori potenţialul intelectual al tânărului nostru stat, pentru binele şi prosperarea ţării şi a poporului pe care atât de mult îl iubesc”.

CELE MAI RELEVANTE LUCRĂRI ȘTIINȚIFICO - DIDACTICE

1. Мельник Б. Интермедин. Chişinău. Editura „Ştiinţa”, 1973. 125 p.
2. Melnic B., Guțu A. Practicum la fiziologia omului și animalelor. Partea I, II. Chișinău. CEP USM, 1977. 230 p.
3. Melnic B., Crivoi A. Compendiu de lucrări practice la fiziologia omului și animalelor. Chișinău. Editura „Lumina”, 1991. 238 p.
4. Melnic B. Formarea calităţilor omeneşti. – Chişinău. Editura „Ştiinţa”. 1992. 57 p.

5. Melnic B. Principii fiziologice ale muncii adolescentului. – Chişinău. Editura „Ştiinţa”, 1992. 85 p.
6. Melnic B., Crivoi A. Obiectivele psihofiziologice ale emotivității, moralei și comportării. Chișinău. Editura „Ştiinţa”, 2003. 240 p.
7. Melnic B., Hefco V., Crivoi A. Fiziologia omului şi a animalelor. – Chişinău. Editura „Ştiinţa”,1993, 655 p.
8. Melnic B. Bibliografie. – Chişinău. Secţia poligrafie operativă a USM, 1996. 51 p.
9. Melnic B. Omul în obiectivul ştiinţei. – Chişinău. USM, 1996. 77 p.
10. Melnic B., Crivoi A. Probleme actuale de fiziologie a sistemului nervos central. Chişinău. USM, 1996. 194 p.
11. Melnic B., Tăbîrţă Gh., Duca Gh., Simona Corina. Chimia, stresul şi tumoarea. Chişinău. Editura „Universul”, 1997. 237 p.
12. Melnic B. Omul. Geneza existenţei umane. – Chişinău. USM, 1998. 158 p.
13. Melnic B. Ştiinţa - generator al progresului umanităţii. 10 ani ai Academiei de Studii Economice din Moldova. - Chişinău. Editura ASEM, 2001. 92 p.
14. Melnic B. Factorii determinanţi ai sănătăţii omului. – Chişinău. CEP USM, 2001. 82 p.
15. Melnic B. Cunoaşterea conştiinţei umane. Curs didactic pentru studenţi şi liceeni. Chişinău. Editura Pontos, 2002. 79 p.
16. Melnic B., Crivoi A. Bioritmologia contemporană: Aspecte fundamentale. – Chişinău. CEP USM, 2004. 63 p.
17. Melnic B. Omul - Enigma Universului. – Chişinău. CEP USM, 2005. 58 p.
18. Melnic B., Miroliubov T. Omul. Societatea. Ştiința. – Chişinău. Editura „Univers Om”, 2006, 200 p.
19. Melnic B. Creierul uman - computer biologic enigmatic: Material didactic. – Chişinău. CEP USM, 2006. 71 p.
20. Melnic B. Spre tainele creierului: Carte pentru elevi. – Chişinău. Editura Lumina, 1985. 70 p.
21. Melnic B. Formarea calităţilor omeneşti. – Chişinău. Editura „Ştiinţa”, 1992. 100 p.
22. Melnic B. Noutăți ale științei despre om și natură. – Chişinău. Editura Cardidact, 1999. 114 p.

23. Melnic B., Curea N. Munca - stimulent fiziologic al sănătăţii, dezvoltării şi perfecţionării omului. - Chişinău, 2003,105 p.
24. Melnic B., Crivoi A. Tezaurul înţelepciunii în cugetările şi aforismele personalităţilor ilustre. – Chişinău. CEP USM, 2004. 280 p.

Discipolii academicianului Boris MELNIC:

Aurelia CRIVOI, Iurie BACALOV, Elena CHIRIȚA, Victor CIOCÂRLAN, Adriana DRUȚA, Lidia COJOCARI, Nguen Ngoc Hoi, Mai Thi Cam Tu, Nguen Thi Ty, Mahamat Mallum, Mahmud Abu Samer, Uwe Willi Albercht.